

Gen. Šedivý: Ukrajinci musí změnit plán protiofenzívy

CZ czdefence.cz/clanek/gen-sedivy-ukrajinci-musi-zmenit-plan-protiofenzivy

15. 08. 2023 kategorie: Téma

+ Přidat na Seznam.cz

Bývalý náčelník Generálního štábu AČR Jiří Šedivý přináší podrobnou analýzu ukrajinské letní protiofenzívy a vysvětluje, proč si Ukrajinci po počátečních neúspěších nechali opět vnutit sovětské vedení boje a stále tlačí na nekonečné dodávky těžké techniky. Kde udělalo ukrajinské vedení zásadní chyby, za co může Západ a jak z toho ven?

Foto: Bývalý náčelník Generálního štábu AČR Jiří Šedivý přináší podrobnou analýzu ukrajinské letní protiofenzívy a vysvětluje, proč si Ukrajinci po počátečních neúspěších nechali opět vnutit sovětské vedení boje. (ilustrační foto) | Shutterstock

Stav ukrajinské protiofenzívy je v polovině srpna neuspokojivý. Koncem minulého roku začala diskuse o tom, kdy a jak začne účinná jarní ukrajinská ofenzíva. Až nelogicky optimistické názory deformovaly skutečný obraz stavu ukrajinských vojsk k takové ofenzívě připravených.

Psali jsme: Vyčkávací munice opět na scéně

Drtivá většina vyjádření navozovala dojem, že v roce 2023 nebude problém porazit ruská vojska do poloviny roku a osvobodit tak Ukrajinu, později se tato vyjádření odkazovala na konec tohoto roku.

Nejenom, že měli být Rusové vytaženi z Doněcké a Luhanské oblasti, ale dokonce z celého ukrajinského území včetně Krymu. Jiný „hlas“ byl považován za nepatřičný a odporující prezentované realitě.

Ruská ofenzíva byla v zásadě neúspěšná, vedená starými metodami, které ukrajinští velitelé dobře znali, a dovedli tak svá vojska dobře připravit a reagovat správně na ruskou ofenzívu. Příkladem i pro současnost byla bitva o Bachmut, kde ruská vojska a Vagnerova skupina ztratily velké množství vojáků i techniky. Ale bitva o tento komunikační uzel vůbec neodpovídala významu tohoto města a znamenala velké ztráty i pro ukrajinskou stranu.

Vyhlašování ukrajinské protiofenzívy nezmátlo Rusy, ale nás!

Po neúspěšné ruské zimní ofenzívě se očekávala rychlá odvetná tzv. protiofenzíva, která byla prezentována vedením Ukrajiny jako něco, co rozdrtí ruská vojska. Realita byla ovšem velmi vzdálená tomu, co bylo vyhlašováno do světa. Pravděpodobně měla tato vyjádření narušit morálku ruských vojsk a posílit ukrajinskou společnost. Rusy nezmátla, zato nás ano! Pro nepřipravenost ukrajinských vojsk se její zahájení odkládalo po dobu celého jara. A protiofenzíva stále ještě nenabrala plnou sílu ani nyní, v polovině měsíce srpna. Nekonečné odkládání potvrzení o zahájení protiofenzívy ukončil 10. června prezident Zelenskyj, který ji potvrdil slovy: „Probíhá protiofenzíva a obranné akce. Myslím, že to pocítíme.“

Po dvou měsících ale není situace příliš optimistická. Rusové měli čas se připravit. Protiofenzíva měla být razantní a vedoucí ke splnění cílů, které jsem uvedl výše. Dlouho trávající statické boje byly „bezpečnostními analytiky“ vysvětlovány jako průzkum bojem, později byly zdůvodňovány hledáním slabých míst v ruské obraně. Jaksi však pomíjeli fakt, že tyto aktivity jsou převážně prováděny před plánováním ofenzivních aktivit. Právě na zjištěních o stavu obrany se stanovují parametry ofenzívy (v terminologii Ukrajinců „protiofenzívy“). Po celé období protiofenzívy se neustále uvádí úspěchy v okolí Bachmutu, částečně na západě Doněcka a východě

Zápороží. I když americký ministr zahraničí Antony Blinken 23. července uvedl, že ukrajinská vojska osvobodila přibližně 50 % území, které Rusové obsadili od počátku agrese, tj. od 24. února, současný postup protiofenzívy je pomalý a pouze na několika směrech. Pronikání do ruské obrany formou hlubokých úderů je téměř nemožné. Důvodem je, že v době odkládání zahájení protiofenzívy Rusové stačili vybudovat několikaliniiovou obranu a položit ohromné množství min v minových polích, která jsou plošně velmi rozsáhlá.

Psali jsme: Kapacity a schopnosti PVO je třeba rozšiřovat neustále. Česká republika je stále v bodu nula, „pozdě je ale lépe než později“

Zase ten Bachmut

To by ale nemělo nikoho překvapit, tím spíš, že budování obrany a pokládání minových polí musely průzkumné orgány všech úrovní sledovat. Vymlouvat se tedy na minová pole je nesprávné.

O pokládání minových polí bylo často reportováno, především ve spojitosti s budováním obrany na „krymském směru“. Ukrajinským vojskům se totiž nedaří postupovat především na tomto - hlavním směru. Dosud nejvýznamnější postup představují územní zisky z oblasti jižně a částečně severně od Bachmutu. Pravděpodobně i proto, že tento prostor byl dlouho bojištěm, kde budování obranných staveb a hlubokých minových polí nebylo možné.

Soustředěním většího množství ukrajinských sil, ale i kvůli obecně známému problému ruských vojsk v organizaci velení a součinnosti vojsk, nespokojenosti s celkovým vedením tzv. speciální operace, se daří ukrajinským vojskům obcházet Bachmut především z jihu, a ne se nesmyslně zavazovat do boje o město. Pokud se Rusům postup Ukrajinců nepodaří zastavit, o Bachmut přijdou, aniž by bojovali v jeho ulicích. „Bachmutský směr“ může vázat větší

množství ruských sil, ale zase ne tak významné, aby byla výrazně oslabena jižní fronta. Vzhledem k tomu, že se v posledních dnech postup výrazně zpomalil i v Bachmutském regionu, nabízí se otázka, zda Rusko organizovaně neopouští pozice, které jsou až příliš vysunuté před linií fronty. Tedy, zda Rusové spíše nezkracují frontu a po dosažení vytyčené čáry přejdou k urputné obraně této linie.

Nasvědčují tomu zprávy z června a července o tom, že Rusko posílilo obranu v této oblasti o několik desítek tisíc vojáků. I když se pravděpodobně jedná o vojáky posledního nástupního ročníku po ukončení výcviku a částečně o dobrovolníky, jejichž výkon bude ovlivněn nezkušeností, vliv na poměry sil v této oblasti to evidentně má.

Mimo to, Rusko výrazně posílilo své severní křídlo – vojska v Charkovské oblasti – o mnoho tisíc vojáků (přesné číslo není známo). Mluvčí ukrajinského severního uskupení vojsk Serhij Čerevatyj v této souvislosti dne 18. července uvedl, že Rusové u měst Kupjansk a Lyman soustředili na 100 tisíc vojáků a vytvořili sestavu až 900 tanků, více než 555 děl a 370 raketometů. A na tomto směru Rusové, byť pomalu, dál postupují.

Stav na bojišti

K situaci v polovině srpna lze celkově uvést, že současný stav na ukrajinské frontě je poměrně vyrovnaný s určitou převahou ukrajinské armády. Významně se projevuje zavádění modernější západní techniky, která ale není všemocná. Rusové našli cestu jak „motivovat“ své vojáky k přednostnímu ničení západní techniky – tanků, BVP, dělostřelectva a raketometů. Velmi jim v tom pomáhá fakt pokračující vzdušné nadvlády. Až nyní se přiznává, že útočný vrtulník Ka52 se svým dostřelem protitankových střel do vzdálenosti 15 km působí Ukrajincům značné potíže. Rusům se podle webu ORYX k 14. srpnu podařilo zničit nejméně 15 tanků Leopard (z toho 9 ve variantě 2A6), 59 tanků T72 v různých provedeních, které byly darovány Polskem, ČR nebo Bulharskem. Významné jsou ztráty u amerických BVP Bradley, kterých bylo k tomuto datu prokazatelně

zničeno 52 z celkových 90 ks dodaných. K tomuto počtu musí být připočtena zničená vlastní ukrajinská technika. Podle New York Times z 15. července Ukrajina v prvních dvou týdnech protiofenzívy ztratila 20 % zbraní včetně těžkých obrněných zbraní, jako jsou tanky, BVP a dělostřelectva, které byly vyslány na bojiště.

Současný stav na bojišti naznačuje, že Rusové po počátečních značných neúspěších při první ukrajinské protiofenzívě našli cestu, jak ukrajinskou převahu z větší části eliminovat a logicky se také naučili používat moderní metody vedení této války. Je zřejmé, že ve větší míře uvádí na bojiště účinné technologie a nové zbraňové systémy. I když je evidentní, že Ukrajina s podporou západních států vyrovnává početní nevýhodu, zejména v palebné podpoře, přece jenom to nestačí na razantní postup ofenzívy. Ze současného stavu je jasné, že se Rusům podařilo připravit se na ukrajinskou protiofenzívu, ale také konsolidovat svá vojska. Opakované reporty zpravodajských služeb Ukrajiny a států NATO o výměnách ruských velitelů nevypovídají jen o nespokojenosti a úplném rozkladu ruského velení, jak je často uváděno, ale pravděpodobně naopak ukazují na postupné utužování systému velení, kdy málo úspěšní velitelé jsou odvoláváni z funkce. Poslední rychlé výměny také potvrzují, že Putin v důsledku vzpoury Vagnerovy skupiny naopak svoji pozici upevnil a bude ji dále upevňovat. Ostatně to známe z posledního pokusu o puč proti tureckému prezidentovi Erdoganovi v roce 2016. Předpovědi o konci Putina a přání vydávaná za realitu se zase odkládají. Ostatně blamáž o zdraví Putina a jeho konci už máme za sebou.

Ukrajinský návrat k sovětskému vedení boje

Téměř absolutní nadvláda Rusů ve vzduchu a oboustranné masové používání bezpilotních prostředků všech úrovní, které zajišťují nepřetržitý a detailní přehled o tom, co se děje na bojišti i v hlubokém týlu, nedovoluje větší soustředění vojsk v optimální hloubce k provedení nečekaného manévru a rychlého úderu na slabá místa ruské obrany. A v tomto si Ukrajinci nechali Rusy

vnutit jejich způsob vedení války, který ukrajinští velitelé znali z dřívější doby a který po celou dobu předvádějí ruští velitelé. Jen relativně malá část ukrajinských velitelů vyškolených na „západě“ byla schopna vést moderní manévrový boj. K úspěchu podzimní protiofenzívy přispěla i ruská „strnulost“.

Výrazem návratu ukrajinského pojetí boje k sovětské škole byl a je soustavný tlak na nekonečné dodávky těžké techniky a volání po tom, že bez tanků nelze bojovat. To je sice pravda, ale ne absolutní. Jednostranné zaměření na těžkou techniku je evidentní i ze žádostí o další těžká bojová vozidla pěchoty, podobně jako tomu bylo v případě dělostřelectva, bezpilotních prostředků, raketometů dalekého dosahu apod. Tento způsob boje Rusové vnutili Ukrajincům v době, kdy sami neměli schopnosti vést ofenzivní operace. Zakopaní v obraně přešli na masivní dělostřelecké přepady významným nasazením hlavnového dělostřelectva, přičemž bezpilotními prostředky a raketovými údery Rusko terorizovalo a stále terorizuje civilní obyvatelstvo a ničí logistiku v týlu ukrajinských vojsk. V kombinaci s výše uvedenými obrannými liniemi a minovými poli se pohyb fronty téměř zastavil, nebo dochází jen k málo významným pohybům. Realitu odhalil ukrajinský ministr obrany Oleksij Reznikov, kdy na konci července předpověděl, že válka skončí až počátkem příštího léta. Ale čas hraje pro Rusy.

Nemožnost velkého soustředění tanků v odpovídající vzdálenosti od fronty a relativně pomalý pohyb tankových a mechanizovaných útvarů vybavených pásovými BVP vyžaduje poměrně hodně času na přesun, což omezuje možnost překvapení a dává Rusům čas připravit se na úder a možnost na něj včas reagovat. Nevýhodou těžkých tankových a mechanizovaných útvarů jsou i velké a poměrně zranitelné týly.

Zatímco armády států NATO pod vlivem zavádění nových technologií a zkušenosti z dvou válek v Perském zálivu směřovaly svůj vývoj k lehčím armádním strukturám, což bylo vyjádřeno snižováním počtu těžké techniky včetně tanků (ale nezbavovaly

se jich úplně), Rusové trvali ve svých strukturách na masové přítomnosti tanků, a dokonce i obnovovali tankové armády. Ukrajinci namísto toho, aby hledali cestu, jak tento ruský koncept překonat, se mu přizpůsobili. Pokud svůj přístup nezmění, bude další vývoj ofenzívy záviset jen na tom, kolik zbraní a vojáků bude možné soustředit na určitém úseku fronty, a tedy „přečíslit“ protivníka. Platí to jak pro Ukrajince, tak pro Rusy. Protože nelze soustředit velké množství vojsk, aniž by to bylo odhaleno, obě strany dosahují úspěchu jen taktického významu.

Za této situace může změnit stav na frontě ještě nezasazených asi 6 až 8 ukrajinských brigád, 500-600 tanků a BVP připravených podpořit protiofenzívu. Takový způsob boje ovšem přináší velké ztráty, zejména na straně útočníka – tedy ukrajinské armády. Doufejme, že pomoc Západu v dodávkách zbraní a vojenského materiálu neustane. Zásadním problémem pro ukrajinskou armádu však bude, jak nahrazovat ztráty živé síly. Situaci nezachrání ani nasazení těžkých tanků Abrams nebo Challenger. Jejich problém spočívá ve velké váze a v podzimní, případně zimní době pak rozmoklá půda způsobí problémy v provádění manévru. Nasazení těchto tanků na jedné straně zvýší bojovou hodnotu obrněných útvarů, ale na stranu druhou může způsobit problémy v manévrovém boji a logistické podpoře. Je obecně známo, že spotřeba pohonných hmot především tanků Abrams je značná.

Proč nevidíme využívání operačně taktických výsadek za liniemi nepřítele?

Moderní manévrový boj vyžaduje mistrovskou součinnost všech druhů vojsk. Jednou z možností je provádění taktických a operačně taktických výsadek. Ale výsadeková vojska obě strany používají jako motorizovanou pěchotu. Je to plýtvání vysoce kvalitními vojáky. Při používání lehce vyzbrojených jednotek, což i přes posílení výsadeková vojska stále jsou, dochází k velkým ztrátám, které výsadekové vojsko pak těžce a dlouho nahrazuje. Mimo úvodu ruské agrese, kdy Rusové neúspěšně použili operační výsadek, takové nasazení výsadekových vojsk nebylo válčícími stranami provedeno.

Ale právě provedení výsadku do týlu nepřítele, za nejvíce opevněnou a zaminovanou linii obrany na směru plánovaného průlomu a jeho následného úderu na klíčová místa obrany, včetně vstřícného úderu naproti útočícím vojskům, může vytvořit situaci, kdy se průlom hlavní linie obrany podaří. Určitě by existovaly problémy spojené s umlčením ruské protivzdušné obrany a letectva, ale je to možné, stejně jako je možné na dobu přeletu vrtulníků a při vysazení výsadku soustředit, byť omezené, ale i přesto schopné letectvo ukrajinských vzdušných sil. Je ale samozřejmé, že k takové operaci je nezbytná detailní mistrná součinnost všech druhů vojsk.

Dnes často slyšíme od ukrajinských představitelů, že to bez letectva, především bez amerických F16, nejde. Ano, ale to také neplatí absolutně. Současné opakované údery ukrajinské armády na cíle na Krymu ukazují, že podstatnou část úkolů můžou převzít bezpilotní prostředky nebo moderní salvové raketometry s raketami dalekého dosahu. Bylo by vhodné, podobně jako při podzimní protiofenzívě, izolovat Krym údery na komunikační uzly a mosty (Kerčský, Čongarský, Heničeský most), protože slouží jako logistická základna pro podporu boje jižního křídla ruských vojsk. V těchto dnech se toto děje, ale v jiných podmínkách. Musíme mít na paměti, že i Rusové se učí.

Je vhodné upozornit i na další Rusy mistrně zvládnutý způsob boje, a to je REB (radioelektronický boj). V počátku se Rusové nedokázali bránit ukrajinským dronům, postupně se jim ale podařilo výrazně omezit použití těchto prostředků a z ukrajinské výhody učinili výhodu svoji, čímž minimálně vyrovnali skóre. Slavný turecký Bayraktar byl téměř vymazán z nebe nad Ukrajinou. Velká část ruského úspěchu spočívá ve schopnostech aplikovat REB ve všech druzích boje a zásadně snižovat efektivnost použití prostředků závislých na elektronice a elektronické komunikaci. Rusům se výrazně daří narušovat signál GPS, což snižuje přesnost navedení raket a GPS

naváděné munice. U části prostředků lze navádění zajistit vlastními autonomními systémy navedení, přesto je to důležitý moment, který Rusům pomáhá omezovat účinnost moderních systémů.

Kazetová munice, danajský dar pro Ukrajince

V srpnu oznámil americký prezident Biden své rozhodnutí dodat Ukrajině kazetovou municí. Jde o navýsost kontroverzní rozhodnutí. I když Rusové pravděpodobně kazetovou municí v počátku agrese použili, není to nezávisle ověřeno, podobně jako použití termobarické bomby. V každém případě tuto municí Rusové běžně nepoužívali. Toto rozhodnutí ve své podstatě roztočí kolo zabíjení ještě rychleji, než se točí dnes. Ačkoli ukrajinské vedení označuje tuto municí téměř za zázračnou zbraň a okamžitě ji použilo na bojišti, je nutné vzít v úvahu to, že Rusové tuto municí mají také a pravděpodobně jí ve skladech mají více než USA. Problém pro Ukrajince spočívá v tom, že tato munice má největší účinnost na nekrytou živou sílu. A to budou především ukrajinští vojáci. Ruští vojáci budou z velké části chráněni obrannými stavbami. Platí to z obecného hlediska. Konečný součet tedy nemusí být pro Ukrajinu výhodný, a to především proto, co jsem uvedl již dříve – tento způsob boje povede k větším ztrátám na živé síle, což dopadne zejména na Ukrajinu.

Pro Ukrajinu pak nebude problém počet zbraní všeho druhu, ale to, zda bude mít Ukrajina dostatek vojáků k jejich obsluze. Mám dojem, že Rusové jsou si tohoto vědomi a také tak vedou tuto agresivní válku. K tomu přispívají i některá podivná vyjádření vysokých politiků Ukrajiny, která naznačují, že není přesně známo, jak protiofenzívu vést. Například tajemník Ukrajinské bezpečnostní rady Oleksij Danilov uvedl, že „hlavním úkolem ukrajinských vojáků v této fázi protiofenzívy je zničit kapacity ruské armády, včetně vojáků či vybavení“ (4. července 2023). To je jistě cílem obou stran. Ale cílem útoku (ofenzívy) je nejenom ničit nepřítele, ale především rozbít obranu nepřítele a ovládnout prostor. Výrok Danilova ukazuje na to, že Ukrajina stále není schopna přejít k rozhodnému útoku. Ale každý

den, kdy se ukrajinská armáda teprve připravuje na skutečně rozhodnou protiofenzívu, dává čas Rusku na doplňování a posilování svých vojsk na Ukrajině, vyčerpává vůli ukrajinských občanů a také vyčerpává možnost spojenců.

Ale i spojenci mají na současném stavu svůj podíl. Podcenění ruských schopností po počátečním neúspěchu ruské tzv. speciální operace stojí za dosud neúspěšnou (ke dni 14. srpna 2023) ukrajinskou protiofenzívou. Jak jsme se pletli lze demonstrovat na často citovaných názorech bývalého velitele pozemních vojsk USA v Evropě gen. por. Bena Hodgese. Shrňme si jeho jednotlivé výroky na časové ose:

- 16. března 2022: „Po třech týdnech války... se konflikt blíží do kritické fáze ...“ „...ruským generálům dochází čas, munice i vojáci ...“ „Příštích 10 dní bude rozhodujících...“
- 12. prosince 2022: „Ukrajina získá zpět Krym od Ruska do srpna.“
- 23. dubna 2023: „... Krym se osvobodí během několika měsíců...“
- 30. května 2023: „...ruská armáda v létě dosáhne kulminačního bodu, tedy nebude kvůli vysokým ztrátám, nedostatku munice nebo únavě z bojů schopna naplnit své mise...“
- 12. června 2023: „...hlavní úder na okupanty teprve přijde a bude jej provázet zapojení velkých formací tvořených stovkami tanků a obrněnců...“
- 7. srpna 2023: „...ne, protiofenzíva neztroskotala. Jednoznačně ale nepokračuje tak rychle, jak bychom si přáli.“

A nyní generál Hodges již připustil, že i ukrajinští velitelé udělali při ofenzívě chyby... Nicméně, je nutné také uvést, že generál Hodges veškeré své predikce spojoval s včasnou a efektivní pomocí Západu.

Jeden z mála realistických pohledů byl výrok amerického generála Marka Milleyho, předsedy sboru náčelníků štábů OS USA, který serveru Defense One 1. dubna 2023 uvedl, že „je nepravděpodobné,

že by Ukrajina letos vyhnala všechny ruské síly ze svého území“.

Vedle soustředění se jen na těžkou techniku, bylo jednou z hlavních chyb vedení protiofenzívy hned na třech směrech. Již zmiňovaný Bachmut měl být klamným směrem, ale po přesunu ruských vojsk k jeho obraně mělo být soustředěno úsilí na jeden hlavní a jeden vedlejší směr, tedy směr Berdžansk a Melitopol. Všechny ostatní směry měly být zajištěny co nejmenším počtem vojsk.

Údery na Krym naznačují, že se ukrajinské vedení vrací zpátky k osvědčenému schématu, což by mohlo změnit situaci na bojišti. Moc času Ukrajina na zvrácení stavu ve svůj prospěch nemá. Pokud se nepodaří prolomit ruskou obranu do konce září, bude v tomto roce nutné očekávat další ruskou podzimní ofenzívu, která bude mít za cíl stabilizovat frontu ve prospěch Rusů, ale zároveň připravit půdu pro zásadní ruskou ofenzívu v příštím roce. Tam, pokud Západ Ukrajinu neopustí, se odehraje zásadní střetnutí, ke kterému mělo dojít již v létě tohoto roku, ale pro řadu chyb na straně Ukrajiny a Západu se tak nestalo. Přesněji řečeno, k zásadnímu střetnutí došlo, ale nesplnilo ukrajinské cíle.

Foto: Arm. gen. Ing. Jiří Šedivý | Jiří Šedivý

Arm. gen. Ing. Jiří Šedivý

Bývalý náčelník Generálního štábu AČR, vedoucí katedry bezpečnostních studií a garant programu MPA – Bezpečnostní a krizový management na vysoké škole CEVRO Institut. Je členem České euroatlantické rady, jeho specializací je bezpečnost, krizové řízení, reforma ozbrojených sil ČR, ochrana kritické infrastruktury státu, energetická bezpečnost a další související oblasti.

Autor: Jiří Šedivý

Spolupracujeme s

